

ՍՓՅՈՒԹՔԱՆՔ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ ԳԵՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏ

Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Մ. Արևիկյանի անվան Գրականության ինստիտուտը 1962 թ. դեկտեմբերի 26—27-ին կազմակերպեց գիտական նիստ՝ նվիրված սփյուռքահայ գրականության հարցերին: Նիստը բացեց ինստիտուտի գիրքակոթը Ե. Հովհաննիսյանի 40 տարիներին,—ասաց նա,—արտասահմանի հայ առաջավոր մտավորականությունը ստեղծել է բավականին հետաքրքիր ու ինքնատիպ գրականություն, որը մեր ժողովրդի հոգևոր մշակույթի անրակալի մասն է կազմում: Մ. Արևիկյանի անվան գրականության ինստիտուտը, կոչված լինելով ստեղծելու նաև հայ գրականության համակողմանի գիտական պատմությունը, առաջին րայերն է անում սփյուռքահայ գրականության պատմության հարցերի ուսումնասիրման բնագավառում: Ներկա նիստը այդ միջոցառումներից մեկն է, որը, անկասկած, խթան կհանդիսանա հետագա մեր աշխատանքների համար:

«Պոլսահայ ժամանակակից գրականությունը» թեմայով բնագավառի գեկուցում կարգաց «Սովետական գրականություն» հանգեսի խմբագիր Ստ. Կուրտիկյանը: Համառոտակի խոսելով 20—30-ական թվականների պոլսահայ գրականության մասին, նա հանգամանորեն կանգ առավ երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո այնտեղ ստեղծված գրականության վրա, բնութագրեց նրա արդի վիճակը, նշեց հայ պարբերականների դերը գրական նոր ուժերի հայտնաբերման ու նրանց գեղարվեստական վարպետության բարձրացման գործում:

Յրանսահայ գրականության լավագույն ներկայացուցիչներից մեկի՝ Լուիզա Ասլանյանի (Հաս) ստեղծագործության մասին գեկուցեց գրականագետ Մելիսե Ստեփանյանը: Համառոտակի ներկայացնելով Հասի կյանքի ընդհանուր ուղիները, նա մանրամասն վերլուծում է գրողի վիպակներն ու «Հարցականի ուղիներով» ծավալուն վեպը, ցույց տալիս դրանց գեղարվեստական արժանիքները:

«Սփյուռքահայ առաջադիմական մամուլը» թեմայով սեփականում գեկուցեց Մ. Բարլոյանը: Ներկայումս արտասահմանյան տարրեր երկրորդնում լույս են տեսնում բոլոր ուղղությունների մոտ 180 անուն հայկական պարբերականներ, որոնց ճնշող մասը հրատարակվում է հայրենիքի սիրով տոգորված և մայրենի լեզվի ու մշակույթի պահպանությամբ մտահոգված անձնուրաց մարդկանց ջանքերով: Զեկուցողը հիշատակում և բնութագրում է առանձին հայ-

կական գաղթավայրերում հրատարակվող կարեւորագույն պարբերականները, բնագծում նրանց դերն ու նշանակությունը գաղութին հուզող խնդիրների մեկնաբանման, հայրենիքի հետ կապերի ամրապնդման, նրա նվաճումների մասսայականացման գործում:

Նիստում «Լիրանանի և Սիրիայի հայ գրականությունը հետպատերազմյան տարիներին» թեմայով հանգամանալի գեկուցումով հանգես եկավ Լիրանանից վերջերս հայրենիք վերադարձած գրող Գեղամ Անան: Բնութագրելով վերջին 40 տարվա Սփյուռքի հայ գրականության տարրերը շրջանները, նա մանրամասն խոսում է Լիրանանի և Սիրիայի ժամանակակից հայ գրականության մասին, բնորոշում նրա հատկանշական տարրերը, բնութագրում մի շարք գրողների ստեղծագործական ուղին:

Գրականագետ Ն. Տատուրյանի գեկուցումը նվիրված էր ամերիկահայ գրող Բենիամին Նուրիկյանի ստեղծագործությանը: Զեկուցողը բնութագրեց XX դարի սկզբի գրական այն միջավայրը, որտեղ իր ստեղծագործական մկրտությունն է ստացել Բ. Նուրիկյանը, և որն իր արտացոլումն է գտել գրողի մի շարք գործերում: Իր ստեղծագործության մեջ վերարտադրելով արևմտահայ գյուղի պատկերները, անվանի գրողը թափառական հայ մարգու հոգում վառ է պահել սերը դեպի հայրենիքը: Ամերիկահայ կյանքին նվիրված իր ստեղծագործություններում գրողը պատկերում է օտարության մեջ սպրդող հայի անհեռանկար առօրյան, նրա անհրապույր, ծանր կյանքը:

Գրականության ինստիտուտի սովետահայ գրականության սեկտորի վարիչ Ս. Լադարյանյան «Սփյուռքի գրականությունը և մեր խրեղիրները» թեմայով իր գեկուցման մեջ խոսում է այն մասին, թե հայ գրականությունը ինչպիսի մեծ զարգացում է ապրել մայր հայրենիքում և ինչպիսի բարերար ազդեցություն է ունեցել սփյուռքահայ առաջադեմ գրականության վրա: Զեկուցողը նշում է, որ անհատի պաշտամունքի ժամանակաշրջանում ստեղծված աննպաստ պայմանները խոչընդոտել են հայրենիքի և սփյուռքի կապերի ամրապնդմանը, թույլ չեն տվել սփյուռքահայ գրականությունը ներկայացնել իր ամբողջ հարստությամբ: Բայց, այնուամենայնիվ, զարգացել են գրական հարաբերությունները, որոնք ներկայումս լայն շափեր են ստանում: Այժմ հրատապ է դարձել արտասահմանյան հայ գրականությունը ավելի խորությամբ ու մարքսիստական մեթոդոլոգիայով լուսարանելու խնդիրը:

Բ. Չ.